

ВІЛЬНЕ СЛОВО



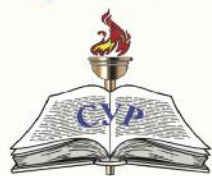
XXXI-ий РІК НОВОГО ВИДАННЯ /Н-р 7-8/ КВІТЕНЬ 2020 р./ ГАЗЕТА ЗАСНОВАНА 1949 р.



Культурно-просвітницький часопис Союзу українців Румунії



ХРИСТОС ВОСКРЕС! – ВОІСТИНУ ВОСКРЕС!



Союз українців Румунії
бажає Вам
щасливих Великодніх свят!

**Христос воскрес!
Воістину воскрес!**

Голова СУР,
Депутат
Микола-Мирослав Петрецький



ДОРОГІ УКРАЇНЦІ!

Від щирого серця вітаю усіх Вас зі Світлими Великодніми Святами! Для деяких із нас Великдень – найважливіше християнське свято церковного року з величезним духовним навантаженням. Свято Воскресіння Господнє – це також чудова нагода зібратися разом у родинному колі, поважати звичаї і традиції, які передаються від покоління до покоління.

На жаль, ми стикаємося з безпрецедентними викликами через пандемію коронавірусу, ми переживаємо важкий час, тому що, особливо в ці дні, ми не можемо бути присутніми у наших церквах на пасхальних богослужіннях, не можемо йти до церкви з кошиками, щоб освятити великодні страви, не можемо відвідувати близьких нам осіб. Однак, саме в ці дні, ми повинні відкинути сумні думки та наповнити наші серця світлими почуттями віри та надії.

Беручи до відома та стикаючись з наслідками нинішньої ситуації, Провід Союзу українців Румунії є у постійному зв'язку з українцями Румунії, ініціюючи низку гуманітарних акцій, спрямованих на підтримку громадян, шкіл та лікарень у постраждалих регіонах.

Ми повинні довіряти нашим власним силам та з оптимізмом дивитися в майбутнє, будучи впевнені, що лише разом діючи відповідально, дотримуючись всіх рекомендацій органів державної влади, ми зможемо подолати ці важкі часи!

Нехай Христове Воскресіння принесе Вам душевний спокій, наповнить Ваші серця почуттями віри, любові та довіри, принесе світло, здоров'я та добро. Нехай у ваших домівках завжди панує мир, добробут і радість. Христос Воскрес!

**Голова Союзу українців Румунії,
Депутат Микола-Мирослав ПЕТРЕЦЬКИЙ**

У Клуз-Напоці – 206 річниця від дня народження Тараса Шевченка

«Питання про життя, любов, долю, щастя людини у творчості Тараса Шевченка»

7-ого березня у Клуз-Напоці український осередок провів зустріч, присвячену 206-ій річниці від дня народження емблематичної для української культури і нації особистості, неперевершеного поета і маляра, талановитого письменника і фольклориста, а також історика і філософа, громадського діяча і політика – Тараса Григоровича Шевченка (1814-1861). Подія відбулася на факультеті іноземних мов Клузького Університету імені Бабеша-Бойоя, відділ української мови та літератури при кафедрі слов'яністики за постійної фінансової підтримки Союзу українців Румунії. Викладачам і організаторам Івану та Міхаелі Гербілам на щорічних березневих заходах вдається винести на розгляд і обговорення або нові аспекти з життя і творчості Тараса Григоровича, або сучасний погляд на, здається, всім відомі факти. Цьогорічна зустріч і роботи, які були тут зачитані, не стали винятком.

Студентка Андрея-Корнелія Цудік зачитала румунською першу доповідь «Тарас Шевченко – біографічний ескіз», в якій стисло переказала відомі факти з дитинства митця та його шлях до звільнення від кріпацтва; зупинилася на основних етапах в його творчому зростанні; розповіла про заслання, солдатчину, нагляди та заборони. Шевченкове життя силою долі, історичних умов та активної позиції самого Тараса можна легко віднести до яскравих, насичених, сильних явищ, яке тривало недовго. Український пророк прожив всього лише «47 років, з яких 24 роки жив як кріпак, 10 – на засланні та 13 – під суворим наглядом царського режиму». У документальній стрічці про Шевченка йшлося про особистість поета і його вподобання, а також про здобутки у малюванні та про досягнення визнання і поваги, як неповторного народного поета і борця за національну незалежність українців. Нам можливо важко збагнути, але вся діяльність Шевченка, а особливо запальне і пряме слово, кардинально змінили погляди сучасників і майбутніх поколінь.

«Однією із найвизначніших у XIX ст. політичних підпільних організацій глибоко українського характеру було Кирило-Мефодіївське братство (товариство), яке розробило першу політичну програму для українства. Братство створила група молодих інтелектуалів... Окрасою його був геніальний Тарас Григорович Шевченко, син кріпосного селянина, недавно лише визволений з кріпацької неволі», – так розпочала свою доповідь Ана-Світлана Онужик на тему: «Тарас Шевченко й Кирило-Мефодіївське братство». Членство у цьому товаристві дало можливість запальному поетові спілкуватися та дискутувати з найкращими дієвими представниками української інтелігенції, обмінюватися з ними

передовими ідеями та разом готувати програмний документ братства – «Книга биття українського народу». Це був один з найважливіших періодів у формуванні своєрідного світогляду Шевченка. На жаль, товариству і його членам не вдалося здійснити своїх задумів – їх було викрито за донесен-

державність і незалежність. Увесь наступний український національний рух тією чи іншою мірою пов'язаний з творчістю поета, а його мученицька доля надихала на боротьбу багато поколінь українців».

Пан професор М. Крамар у своїй доповіді «Питання про життя, любов, долю, щастя людини у творчості Тараса Шевченка» торкнувся вічних категорій у поетичній спадщині Кобзаря, які поряд з неперевершеною майстерністю у вживанні слова підняли ім'я Т. Г. Шевченка на світовий рівень. «У творчості поета знаходять своє відображення такі соціально-життєві проблеми, як природа людини, сенс її життя, призначення її на землі; розуміння таких вічних атрибутів людського життя, як добро і зло, любов, правда, кривда, кара, прощення, щастя, справедливість, милосердя та інші», – виділив промовець. Після більш детального розгляду Шевченкового підходу до деяких з перерахованих вище понять пан Крамар також підкреслив у поведінці творця відсутність «побутового націоналізму» і знехтування класовою приналежністю. Завдяки наявності таких високолюдських якостей у характері та загальнолюдських категорій у творах «зростає актуальність творчості Шевченка та постійний інтерес до неї і любов народів світу». А це ще одна причина, щоб нам не забувати великого Кобзаря, «шанувати, цінувати його творчість».

Наглядним прикладом могутньої краси і сили Шевченкового доробку стали уривки з його віршованих творів, які з натхненням продекламували на заході студенти. Щоб розвесилити та розважити усіх присутніх, члени молодіжного театру «Жар птиця» підготували веселий сюрприз, присвячений Дню Жіноцтва. Вони розіграли комедійну сценетку на тему 8 Березня, продемонструвавши чудовий студентський акторський запал і талант.

Турбуючись про свідоме сьогоднішнє і майбутнє покоління українців у Румунії, СуР постійно приділяє підкреслену увагу видавництву українських творів та підтримці україномовних авторів. Одним з проявів такої уваги стали останні два видання Союзу українців Румунії, про які розповів наприкінці зустрічі голова Клузької повітової організації СуР пан І. Гербіл. Першою з них є збірка статей та досліджень учасників симпозиуму «Румунсько-українські відносини. Історія та сучасність», який щорічно відбувається у місті Сату-Маре.

(Продовження на 7 стор.)

Ольга СЕНИШИН



ням, а організаторів і активних учасників покарано через заслання. «Однак ідеї братства глибоко проникли в свідомість тогочасної і наступної інтелігенції, надовго визначили головні напрями лінії українського національного відродження», – підкреслила студентка. Т. Г. Шевченко ж став найкращим розповсюджувачем ідей братства, бо у своїх творах не просто оплакував героїчне минуле свого народу, але й «будив національні почуття і давав бачення майбутнього українському народу». На думку доповідачки: «Всіма своїми творами Шевченко відстоював національне і соціальне визволення українського народу, його

ІЗ ЩОДЕННИКА ДЕПУТАТА СУР

Переходимо через особливо важкий період для всіх у всіх планах, позначений наслідками пандемії COVID-19. Установи держави перебувають під величезним тиском і докладають колосальні зусилля у спробі перешкодити розповсюдженню нового коронавірусу серед населення Румунії. В такому становищі всі виборчі розрахунки, особисті та партійні інтереси переходять на другий план, необхідною будучи краща координація зусиль для поборення цієї кризи, яка шкодить нам усім, незалежно від позиції, політичного кольору, національності тощо.

В рамках своєї парламентської діяльності депутат МИКОЛА-МИРОСЛАВ ПЕТРЕЦЬКИЙ продовжує звертати увагу децидентам, рішенням особам на низку питань, які вимагають свого вирішення. Відберемо для даної рубрики кілька ілюстративних прикладів.

ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ RO-ALERT ПІД ЧАС НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ

Безперечно, усе людство перебуває у стані тяжких випробувань, веде постійну битву із безпощадним ворогом під назвою COVID-19. На світовому рівні число заражених осіб сягає понад 1,27 мільйона, а число мертвих перевищує 69. 000, в багатьох державах смертей будучи набагато більше, ніж зареєстрованих під час світових воєн.

Дедалі більше країн приймають рішення заходи для зменшення числа захворювань, Румунія вживши навіть деякі вельми непохитні заходи, а з 16 березня ц.р. був установлений надзвичайний стан на всій території Румунії, причому з 6 квітня Президент Румунії маючи намір заявити, що цей стан буде продовжений на ще один місяць.

Інший вжитий захід стосується правильного інформування населення, що разом із правильною координацією кризи, що стосується епідемії COVID-19, призвів до того, що, принаймні в нашій країні, розтрочка зростання захворювань знизилася від 33% до 5%.

Частина з-між повітів країни приймає рішення заходи в залежності від числа захворювань, але багато з цих заходів невідомі населенню, особливо із сільського середовища, де інформування з онлайну або ТБ дефіцитне, тамтешнє населення лишаючись далі під зараженням новим коронавірусом.

Шляхом Урядового надзвичайного розпорядження 72/2017 Уряд Румунії прийняв імплементацію на території нашої країни системи застерігання населення при надзвичайних ситуаціях, RO-ALERT, з метою негайного інформування про мажорні ризикові становища, які серйозно загрожують спільнотам.

В такому ідейному порядку пан депутат МИКОЛА-МИРОСЛАВ ПЕТРЕЦЬКИЙ підніс до уваги міністра внутрішніх справ Марчела Вели можливість використання цієї системи для інформування населення про обмежувальні умови, приписані на період надзвичайного стану:

«Знаходячись у надзвичайному стані, шановний Пане Міністр, будь-ласка, повідомте чи Ви і Міністерство, що ним керуєте, вважаєте корисним використання системи RO-ALERT для інформування громадян відносно рекомендацій/передбачень військових розпоряджень, прийнятих Урядом, або що стосується прийнятих Повітовими Радами Надзвичайного Стану заходів».

ПІДТРИМКА АВТОХТОННОГО ВИРОБНИЦТВА МАСОК ТА ІНШИХ МЕДИЧНИХ ПРОТЕГУВАЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ

В контексті застосування необхідних заходів для запобігання та поборення інфекцій новим коронавірусом депутат СУР підкреслив необхідність підтримки місцевих підприємців, які бажають виготовляти медичні захисні спорядження.

Лист до нового Міністра Економіки Вірджіла Попеску:

«Шановний Пане Міністр,

Згідно з останніми рішеннями Повітовими Радами Надзвичайного Стану з повітів Галац, Яси, Васлуй, Сучава, Марамуреш з метою зниження і зупинення розповсюдження вірусу SARS-COV-2, всі громадяни з цих зон, як і ті, що перевозять транзитом товари через ці повіти, зобов'язані покривати лице, особливо ніс і рот, захисними масками, будучи також дозволена й утилізація імпровізованих масок.

У випадку імпровізованих масок відомо, що наслідковість щодо захисту носія проти зараження інших знижена в порівнянні з авторизованими Дирекцією громадського здоров'я протегуючими масками.

Такі ініціативи необхідні й коректні, оскільки завдяки їм знижений ризик розповсюдження вірусу, а заходи такого роду в залежності від результатів можна прийняти і на національному рівні.

На жаль, битва з пандемією і велике число хворих на планетному рівні повели і до світової кризи щодо протегуювальних обладнань, серед яких і хірургічні маски, протегуювальні також тощо.

Крім медичного персоналу, терплять також і особи, які не можуть працювати вдома/в господарках, вони будучи зобов'язані іти на місце праці без протегуючих масок, які не знаходимо, причому, нарешті, без них громадяни терплять покарання.

Хоч більше повітових проводів заявили, що на складах є достатньо масок для громадян, у майже кожній аптеці вони цілком бракують, а в тих, де вони є, продаються на додаткову ціну.

В Румунії існують компанії, які виробляють санітарні матеріали, а також більше автохтонних підприємців виражають своє бажання змінити виробничі лінії для продукції масок та комбінезонів з надією, що їх підтримає у цьому Уряд, таким чином, щоб наша країна вже не залежала від імпортувань санітарних матеріалів.



Щодо сказаного вище, Шановний пане Міністр, будь-ласка, повідомте мене, чи існує інтерес з боку Міністерства Економіки у притяганні та підтримці автохтонних підприємців для виготовлення протегуючих матеріалів і чи Міністерство, Вами кероване, зробить доступними гарантовані державою кредити для таких компаній».

ІНФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯН ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ COVID-19

Інше питання в нинішньому контексті – це розповсюдження в мас-медія і посередництвом онлайн, відповідно, необхідність того, щоб люди були якнайкраще поінформовані з певних та перевірених офіційних джерел. Тому пан МИКОЛА-МИРОСЛАВ ПЕТРЕЦЬКИЙ був здивований останніми ініціативами керівництва громадського радіо, і він звернувся до Голови-Генерального Директора Румунського Товариства Радіомовлення пана Джорджіке Северіна із наступним листом:

«Шановний Пане Голово-Генеральний Директоре,

У лютому ц.р. ВООЗ заявила, що конфронтується з новою епідемією, крім породженої COVID-19, а саме інфомедією, тобто, багатством вістей менш точних і певних, які провокують паніку серед населення.

Заходи з метою поборення нового коронавірусу були поширені як зусиллями спеціалістів у вирішенні питання, так і шляхом покращення спілкування з населенням та коректного і взятого на себе інформування, які б нейтралізували розповсюдження фальшивих і неповних вістей.

Так, можна запримітити, що дедалі більше держав використовують радіомовлення та громадське телебачення як єдиними певними джерелами, тим більше, що короткі і середні хвилі здатні діяти до будь-яких населених пунктів Землі.

Так само вони використовуються під час надзвичайних ситуацій, коли телебачення чи інтернет не певні, останній терплячи мажорні перериви, зокрема, в нинішніх умовах.

Як знаємо всі, 16 березня був установлений надзвичайний стан на всій території Румунії, а 6 квітня Президент Румунії заявляв, що цей стан буде продовжений на ще один місяць.

(Закінчення на 7 стор.)

ОГЛЯДАЧ

ІІІ. ТВОРЧІ ПОЧАТКИ ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ ЗЛИВАЮТЬСЯ В РУСЛО ПРЕДВІЩЕНОЇ „ЦАРІВНИ”

(Закінчення. Поч. у попередньому номері)

Перейде жити до брата, де в атмосфері поваги й любові продовжуватиме успішно освіту на лікаря. Несподівану насолоду, але й біль, принесе їй візит до близьких друзів Ірми та Айхена, де вона радітиме їхніми дітьми і найбільше щирістю Айхена, бувшого коханого, що жалів давні суперечки на різні наукові теми і дякував Ядвізі, що навчився від неї любити й поважати ближнього, зокрема, Ірму, бути терплячим та не скаржитися нікому ні в чому. Радий зустрічі, Айхен, на пораду Ірми, прибігає розважати „мрійливу вчену” і пояснює їй, що вона „дуже-дуже розумна, дуже цілюща, розсудлива, однак із серцем, що засохло від „мудрих переконань”, судження, які розчарували Ядвігу, яка поважала чоловіків, але за таку „похвалу з доганою” призналася йому, що помилилася в житті. Айхен відказує на освіту, якою Ядвіга придушує любов” (див Доля чи воля” Т.3, с. 606), тому що наука не погоджується з почуттями любові. Ядвіга згадує першу любов, якою розбудила кам'яне серце Айхена, і зазначає, що в них поняття – різні: вона думає, що перша любов кормиться з власного життя і стражданням „розпалюється та полум'яніє”, пускає в душу „глибоке коріння”, є правдива, але й остання, виснажлива (Там само с.607), а він визнає, що так буває, коли додержується першої любові і, хоч поступив інакше в житті, оцінює Ядвігу за її здатність заглядати „на дно душі”, яка навчає правди. Айхен зрозумів силу її душі і гадає, що вона і горе придушує розумом та приховує боротьбою за жіночі права своїм ораторським даром і красномовністю, те, що Ядвіга заперечує, бо вона ж не лицемірна і боротьбою захищає „придавлене почуття волі” (Там само с. 608).

Лицемірною вона могла б віддатись і вдавати любов до чоловіка за принципом Макіавеллі: „Мета виправдовує засоби”. Відчуваючи натяку, Айхен обурюється за її постійні повчання, за її зарозумілість у всьому, які ведуть до гордості, зневаги та розчарування. За таке ставлення Ядвіга вважає Айхена самолюбним та егоїстом, примхливим, яких Ірма-первачка приховує в ньому, що освічена жінка не терпить. Розгніваний Айхен навіть перед Ірмою не терпить цього і вагається над благородним покликом Ядвіги до клініки, насміхаючись з її любові „списування паперу плодом фантазії і літературної праці” (Там само с.615), знущання, яке дівчина не витерпить колишньому коханому і втече від них, обриваючи свій візит, хоч Ірма та Айхен умоляли її побути в них. У брата Ядвіга закінчить останні курси та іспити, стане справді благородною лікаркою і не жалітиме свого поступу не нав'язувати свою волю чоловікам, хоч і залицялися до неї. Скільки подібностей між Ядвігою і авторкою, для якої ідеалом життя не була клініка, а література,

для якої через домашнє горе не було грошей навіть на улюблені книжки, далєбі на освіту і на життєві потреби сім'ї: „Життя справді жалюгідний фарс, повний горя і всілякого безглуздя. Генця невиліковно хвора. Стефко боїться війни. Макс бідує, бабуся лежить уже при смерті. Сясько вчиться гірше нікуди, вдома немає грошей! Чи мені сміятися, чи плакати? Я смертельно поранена і хотіла б поринути у довгий сон” (Щоденник, 21 грудня 1886 р.). Запримічуємо, що оця соціально-філософська хроніка із життя Ядвіги про силу долі і волі переповнена автобіографічними елементами, що становлять основу майбутньої Царівни, яка, всупереч нещасливої долі, освітою та силою волі підніметься в ряди українських класиків.

Третя новела „Картина із життя Буковини” просвітлює дійсність чудовими рефлексіями-мотто Шекспіра, що в „пилі століть” „істина сховалась би під нами” та біблійну мудрість, висловлену Персієм Біші Шеллі, що „Природа щедро... наділила всіх розумом і волею, щоб людина володіла землею і щоб розумом служила людині” (О. К., Т. 3, с. 679). Так впізнаємо трьох представ-



зарученій з Леоном, тільки коханий помре на тиф перед іспитом на асистента у славних лікарів, а життя Олени стає зразу нещасним у батька-п'яниці. Щоб врятуватися від горя, сестра Августа радить Олені вийти заміж за Фельса, нелюба заможного,

який любитиме її, і вона звикне з ним та будуть щасливі. Це значить, що в житті обставини можна використовувати на добре розумом та терпеливістю, щоб відкрити душевну красу людини. Лицьова новела після інших двох варіантів набере форму шедевра теж у німецькому варіанті „Natur/Природа” (1987), надрукованому в штутгартському журналі „Die Neue Zeit”(1895), перекладеному на українську в 1897 р, в якому конфлікт не є між героями – вченою дівчиною та парубком-гуцулом, а між спалахом їхніх почуттів, конфлікт двох сердець і двох різних особистостей, якими відкриваються духовний і соціальний світи на фоні матері природи та людської психології. Десятиліття

1887-1897 ранньої творчості О. Кобилянської представляє українській і світові літературі справжнього творця „неоромантика”, за Лесею Українкою, бо письменниця самовизначалась своєю творчістю. З цього часу працювала над „Царівною” і друкуватиме неповторні твори: „Аристократка”, „Він і Вона”, „Impromptu phantasie”, „Vals melancholique”, „Битва”, „Час”, „Некультурна”, „Царівна”, „Покора” та ін.), що відкриють назавжди ворота у класику української літератури.

„Царівна” своєю майстерністю синтезує ранній кимполунзський період в образі авторському „я”, жіночої психології і філософії, висвітлюючи глибину жіночого серця й душі – жінки-інтелігентки і жінки з народу – з тими рисами, що освітлюють характер людини духовним прозрінням, яке породжує духовний і віртуальний портрет письменниці та навіть символічний ідеальний портрет „жінки-царівни”(В. В. Виноградов), якою була і залишиться Ольга Кобилянська в українській літературі.

Іван КІДЕЩУК



Сім'я Кобилянських. Чернівці, 1898 р.

ників заможних людей міста К: нотаріуса, отця римо-католицької церкви та старого лікаря, які вміли „їсти, спати і пити” та грати у карти, а простих людей з народу вони вважали „дрантям”(Там само, с.713). Читали лише „Народовку (Газету народу)”, перечились тінню речей і ганьбили „нестерпних русинів”, хоч лікар був (іншим) русином.

Між таких людей до нотаріуса попаде за свою героїню Агнесу, сироту, яка не мала права плакати за матір'ю, хіба тільки молитись і працювати. За три роки стала як «траурна квітка», бо дружина нотаріуса не дозволяла йти в школу, ні читати, ні розважатись, ні відвідувати далеку сестру, щоб, до кінця, втекла з Павлом, з яким і побереється, але щастя пропаде з чоловіком грою в карти, доказ того, що людина часто стає грою обставин і губиться в пилі століть.

„Вона вийшла заміж” (Коротке оповідання з жіночого життя), останнє третього, тому носить мотто того ж П.Б. Шеллі, що „людина обдарована володіти землею”, а розум її шукатиме форми, „яка б служила людині”, те, що й стається щасливій Олені,

Гуцульська плоскорізьба і українське національне відродження у першій третині ХХ століття

ЛИСТ ДО РЕДАКЦІЇ

Доброго дня, шановна редакціє! Я був на Гуцульському фестивалі у Вижниці. Де читав і вашу газету. Вирішив написати невеличкий допис про мистецтво гуцулів. Прошу переглянути і по можливості опублікувати. Можливо, українській громаді Румунії буде цікаво прочитати про мистецтво плоскорізьблення гуцулів.

Щиро – Ваш автор
Одрехівський Роман.

Історичний період кінця ХІХ – першої третини ХХ століть – апогей у популяризації національної ідеї та розвитку мистецтв. У той час на теренах українських земель переможно почав крокувати український стиль. Велику роль у становленні та розумінню суті українського стилю відіграла гуцульська плоскорізьба, тобто, застосування орнаментально-композиційних структур традиційного народного мистецтва. Адже так склалося, що саме гуцульська різьба по усіх теренах українських земель – і Галичина, і Буковина, і Наддніпрянщина та інші регіони – сприймалась як відображення національного стилю у мистецтві. Щодо пластичних мистецтв, то це найкраще знайшло своє відображення у художньому оформленні церков.

До кращих інтер'єрів церков, створених із застосуванням орнаментально-композиційних структур традиційного народного мистецтва, відносимо ті, у основі декору та образу форми яких були застосовані традиції гуцульської плоскорізьби.

До кращих серед таких відносимо інтер'єр церкви Св. Ап. Петра і Павла (1935) с. Ворохта Надвірнянського району Івано-Франківської обл., у створенні якого брав участь відомий народний майстер В. Турчинюк. В образній конструктивній основі обладнання цього інтер'єру домінував світліший натуральний колір певних порід дерев. Особливістю іконостасу у цій церкві є те, що автор у декорі царських врат зробив вдалу спробу стилізувати зображення рослинного мотиву (плоди, листя винограду) під гуцульське плоскорізьблення з геометричних елементів (фото 1). Риси народної образності помітні в постаті Бога-Отця над намісним ярусом. Саме гуцульська плоскорізьба відіграла одну із визначальних ролей у закономірностях форму-

вання образних систем українського національного стилю в Галичині (фото 2, 3). Орнаментально-композиційні структури традиційного народного мистецтва виконували в тогочасному сакральному різьбленні та тогочасній українській культурі



семіотичну функцію національної ідентифікації. Адже цей період – час прагнення українського народу до вираження своєї національно-культурної ідентичності, в т.ч. і у мистецтві.

Оригінальним є також застосування барвистої гуцульської поліхромії декор у обладнання церков. Прикладом є іконостас церкви Благовіщення із с. Гребенів Сколівського району Львівської області (1927). Окрім традиційних плоскорізьблених мотивів, гуцульської образності тут надає поліхромія – синій, червоний, жовтий та інші кольори, на які так багаті твори майстрів

оригінального та неповторного гуцульського народного мистецтва (фото 4).

Серед обладнання церковного інтер'єру, в образному вирішенні яких важливу роль відіграло гуцульське народне мистецтво, а зокрема – плоскорізьба, віднесемо таку важливу складову церковного інтер'єру, як рипіди, які із довгими держаками стоять при Престолі. Виділяються артефакти із церкви Пресвятої Трійці (1882) із с. Верхній Ясенів Верховинського району Івано-Франківської обл. (фото 5). В оздобленні різьбленням виділяються рипіди, у декорі яких історичні неостилі (крупнорокайлеві елементи тощо) поєднані з гуцульським народним мистецтвом (мотиви маскаронів, дармовисів). У різьбленому декорі окремих, як, наприклад, рипіди з церкви Різдва Пресвятої Богородиці с. Криворівня Верховинського району Івано-Франківської обл., помітний ще й вплив гуцульського мосяжництва.

У наш час початку ХХІ століття в Україні та Румунії масово переробляються старі та будуються нові культові споруди. Застосування традицій гуцульського плоскорізьблення надає спорудам оригінальності та регіонального колориту. Тому ці традиції варто широко використовувати у сучасному храмовому будівництві.

Роман Васильович ОДРЕХІВСЬКИЙ

Доктор габілітований
мистецтвознавства,
професор кафедри дизайну,
Національний лісотехнічний
університет України, м. Львів

ІЛЮСТРАЦІЇ.

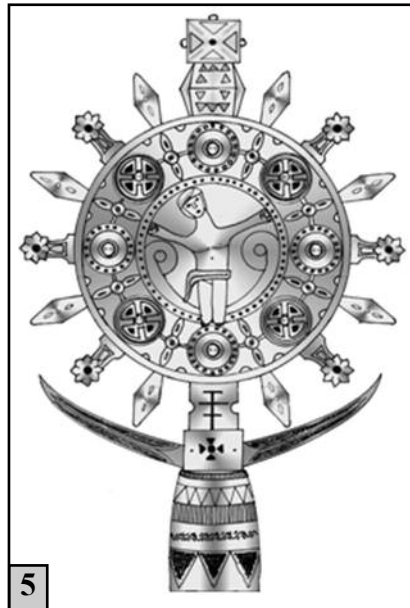
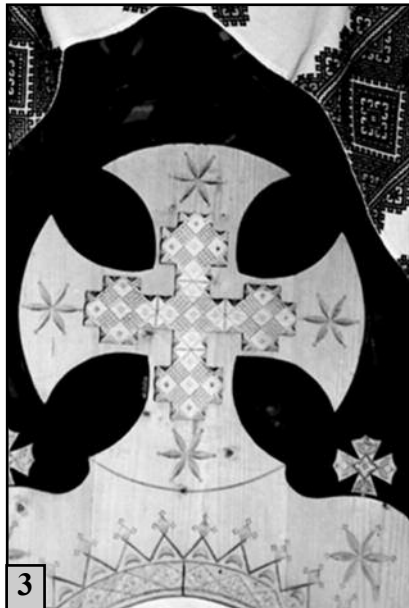
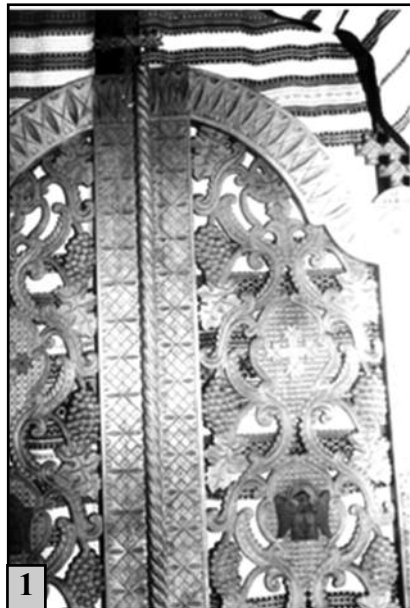
Фото 1. Церква Св. Ап. Петра і Павла (1935) с. Ворохта Надвірнянського району Івано-Франківської обл. Світлина Одрехівського Романа.

Фото 2. Церква Св. Ап. Петра і Павла (1935) с. Ворохта Надвірнянського району Івано-Франківської обл. Фрагмент намісного ярусу іконостаса. Світлина Одрехівського Романа.

Фото 3. Церква Св. Ап. Петра і Павла (1935) с. Ворохта Надвірнянського району Івано-Франківської обл. Фрагмент над дияконськими вратами. Світлина Одрехівського Романа.

Фото 4. Фрагмент іконостасу церкви Благовіщення із с. Гребенів Сколівського району Львівської області (1927). Світлина Одрехівського Романа.

Фото 5. Рипіда із церкви Різдва Пресвятої Богородиці, с. Криворівня Верховинського р-ну Івано-Франківської обл. Кін. ХІХ – поч. ХХ ст. Рисунок Одрехівського Романа.



ПОСОЛЬСТВО УКРАЇНИ В РУМУНІЇ

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ

Інформаційні матеріали до Дня Соборності України-2020

(Закінчення. Поч. у н-р 1-2/2020 р.)

Перша світова війна, Лютнева революція 1917 року та розпад Австро-Угорщини восени 1918-го наблизили втілення ідеалу соборності. Символічною була зустріч вояків українських національних формувань – не на фронті Першої світової, де вони змушені були вбивати одне одного, а в урочистій атмосфері на батьківщині козацтва – острові Хортиця у квітні 1918 року.

Галицький Легіон Українських січових стрільців на чолі з ерцгерцогом Вільгельмом (Василем Вишиваним) прийшов сюди разом із австрійськими військами, а Кримська група Запорізького корпусу військ УНР Петра Болбочана якраз прямувала до Сивашу. Не випадково назви обох формувань відсилали до традицій Запорозької Січі.

Процес об'єднання двох українських республік – УНР і ЗУНР – почався невдовзі після встановлення української влади у Східній Галичині, і ще до того, як Директорія УНР переможно увійшла до Києва. 1 грудня 1918 року на залізничній станції у Фастові представники ЗУНР і Директорії підписали «Передвступний договір» (тобто попередній чи прелімінарний). Статті угоди констатували, непохитний намір ЗУНР «злитися в найкоротшій часі в одну велику державу з Українською Народною Республікою». Зі свого боку, УНР проголошувала, що вона дає згоду «прийняти всю територію і населення Західно-Української Народної Республіки як складову частину державної цілості в Українську Народну Республіку». Договір підписали: від УНР – Володимир Винниченко, Симон Петлюра, Федір Швець, Панас Андрієвський, від ЗУНР – Лонгин Цегельський і Дмитро Левицький.

Передвступний договір ратифікували 3 січня 1919 року на першому засіданні Української Національної Ради – керівного органу ЗУНР. Для урочистого проголошення цієї Ухвали та завершення юридичного оформлення об'єднання двох республік до Києва було відряджено представницьку делегацію на чолі з віце-президентом УНР-Львом Бачинським.

22 січня 1919 року, в першу річницю проголошення незалежності УНР, в Києві на Софійській площі відбулися урочисті збори. На них проголосили Універсал Директорії Української Народної Республіки про злуку із Західноукраїнською Народною Республікою. О 12-й годині розпочалася церемонія проголошення Акта Злуки. Урочистості почалися промовою голови делегації ЗУНР Льва Бачинського, потім Лонгин Цегельський зачитав вірчу Грамоту УНР-Ради і Ради державних секретарів ЗУНР до Директорії. У зачитаному на зборах «Універсалі соборності», зокрема, відзначалося: «Однині воедино зливаються

століттями одірвані одна від одної частини єдиної України – Західноукраїнська Народна Республіка (Галичина, Буковина, Угорська Русь) і Наддніпрянська Велика Україна. Здійснились віковічні мрії, якими жили і за які умирали кращі сини України. Однині є єдина незалежна Українська Народна Республіка».

Після цього Лев Бачинський вручив грамоту Голові Директорії Володимирові Винниченку. Приймаючи її, він привітав делегацію західних українців короткою промовою, в якій підкреслив історичне значення Акта Злуки.

Наступного дня, 23 січня 1919 року, в приміщенні київського Оперного театру (сучасна Національна опера України) Трудовий Конгрес України обговорив згада-

УНР і ЗУНР в одну державу не було доведене до завершення. Продовжували існувати два окремі уряди, дві армії. Республіки фактично перебували у конфедеративних відносинах. Відмінні геополітичні інтереси та цілі, зрештою, призвели до розвалу соборного фронту Української революції пізньої осені 1919 року.

Тим не менше, Акт Злуки став символом і легендою для наступних поколінь борців за Україну. Після проголошення об'єднання УНР і ЗУНР 22 січня 1919 року питання цілісності української нації в українській політичній думці вже ніколи не ставилося під сумнів. Упродовж багатьох десятиліть Акт залишався символом віри, ідейним імперативом боротьби за незалежну, соборну державу.

22 січня 1939 року ювілей Злуки голосно відзначили в автономній Карпатській Україні. Це була не просто маніфестація, а найбільша за 20 років перебування краю у складі Чехословаччини демонстрація українців. У ній взяли участь понад 30 тисяч осіб, що з'їхалися до Хуста – столиці Карпатської України. Український націоналістичний рух проголосив метою створення Української самостійної соборної держави (УССД). Старе гасло «від Сяну по Кавказ», проголошене Юліаном Бачинським, увійшло до слів Маршу українських націоналістів (гімну ОУН), написаного в 1929 році Олексом Бабієм. 24 серпня 2018 року адаптований до сучасних українських умов варіант пісні став Маршем української армії:

«Веде нас в бій борців упавших слава.

Для нас закон найвищий і наказ:

«Соборна Українська держава –

Вільна й міцна, від Сяну по Кавказ»

1990 року українська патріотична громадськість із нагоди 71-ї річниці проголошення Акта Злуки УНР та ЗУНР утворила між Івано-Франківськом і Києвом живий ланцюг єднання. Прикладом тієї «Української хвилі» стала акція жителів країн Балтії «Балтійський шлях». Наша акція стала знаком ушанування подій Української революції. Кількість учасників акції достеменно невідома. Різні джерела називають від 500 тисяч до трьох мільйонів людей, які взяли за руки та створили безперервний ланцюг від Києва через Львів до Івано-Франківська. Акція стала провісником майбутнього падіння СРСР і постанови незалежності України.

Пам'ять про існування власної держави у 1917–1921 роках стала одним із наріжних каменів формування модерної національної ідентичності українців, надихала на продовження визвольної боротьби. Зрештою вона завершилася відновленням незалежності у 1991 році.



ні документи і схвалив їх. Ратифікувавши таким чином Універсал Директорії, Конгрес надав йому законного юридичного характеру. Президента УНР-Ради Євгена Петрушевича незабаром обрали до складу Директорії. ЗУНР після об'єднання з УНР змінила назву на Західна область Української Народної Республіки (ЗО УНР). Розпочалася активна співпраця між обома державними утвореннями в економічній, військовій та культурних сферах.

Ідея соборності охопила українців у найвіддаленіших кутках їх проживання. Відголоском історичного руху до Злуки на Закарпатті стали Всенародні збори у Хусті 21 січня 1919 року, які постановили об'єднати Карпатську Україну з Українською Народною Республікою зі столицею в Києві.

В умовах перманентної боротьби за свободу і незалежність надзвичайно багато важило братерство по зброї східних та західних українців. Ще від початку 1918 року однією з найбоєздатнішою військовою формацією УНР стали Січові стрільці, кістяком яких були галичани та буковинці. Зі свого боку, східноукраїнські командувачі Михайло Омелянович-Павленко й Олександр Греків очолювали Галицьку Армію. Апогеєм співпраці та консолідації зусиль став спільний похід українських армій на Київ у серпні 1919 року.

Однак через низку причин об'єднання

(Закінчення. Поч. на 3 стор.)

ІЗ ЩОДЕННИКА ДЕПУТАТА СУР

Здивуванням усіх було тоді, коли, негайно після встановлення надзвичайного стану, на стіл Адміністративної Ради Румунського товариства радіомовлення була поставлена пропозиція Директорського комітету щодо скорочення витрат на радіокомунікації через тимчасове припинення деяких служб, а саме припинення передачі посту RRA через середні хвилі (AM-UM) вночі та припинення одночасної передачі RRI короткими хвилями (AM-US), а також передачі деяких територіальних студій (Тімішоара, Крайова), почавши з 1 квітня до кінця року.

Всі запитувались, чому була висунута пропозиція AP, якщо вона була відкинена 3 рази, привід, пов'язаний із наданим бюджетом ставши недійсним у контексті, в якому надмірний дефіцит поставлено на другий план навіть ЄС?

Як ми зазначали вище, короткі хвилі є стратегічними ресурсами румунської держави, оскільки їх можна використовувати для передачі повідомлень до громадян найвищого рівня під час кризи, або стихійних лих, станом, в якому ми перебуваємо сьогодні будучи такого роду, в той час, як інтернет, небудучи певним засобом, часто багато держав його обмежуючи, та визнаючи, що засіб онлайн перенасичений фальшивими вістями і дезінформаціями. В такому контексті ілю-

зорно, що Радіо Румунія Інтернаціонал, лишившись передавати тільки по інтернету, було б ефективним голосом спілкування з румунами з-за кордону.

RRI передає також і на арумунському діалекті, як і багатьма іноземними мовами, пробаючи представляти імідж Румунії за кордоном та правильні і вчасні інформації іноземним громадянам, а передані вісті перебирають серйозні агентства преси всього світу.

З існуючих даних не випливає, що Румунське товариство радіомовлення мало б борги до Радіокому, минулого року ціни SNR будучи знижені, а РТР сплачувало за той же час об'єм роботи меншу суму, контекст, в якому РТР зекономив повністю 18 мільйонів лейв, невідмовляючись від жодної програми.

Якщо справді бажана оптимізація витрат, на думку багатьох спеціалістів, її можна здійснити через зниження витрат, пов'язаних із протоколом, галами, конференціями, поїздками, відділами, які подвоюють діяльність та ролі, відділами, які мають лише шефа, без персоналу, численну діяльність і послугу, які, по суті, не є головним об'єктом діяльності і які можна б видалити, поставити зовні.

У таких моментах дуже жаль, коли навіть хочби один-однісінний слухач навмисне був би позбавлений права на інформування! Світ, в якому живемо, перебуває в стані війни з невидимим ворогом –

COVID-19, а громадське радіомовлення числиться серед тих небагатьох джерел інформування як для румунських громадян з нашої країни (особливо у сільському середовищі та у старожилих), так і з-за кордону.

Висновковуючи, згідно з розпорядженнями ст. 197 абз. (2) із Спільного регламенту Палати депутатів і Сенату, будь-ласка, передайте мені слідуюче:

- У випадку, що намагається відмовитися від коротких хвиль, РТР має влаштовані системи ретрансляції в інші країни Грошового Фонду?

- Чи має РТР план заходів на середній і довгий строки для оптимізації витрат?

- Яка стадія імплементації переходу до цифрового радіо?

- Який стан технічних споряджень та інформативної системи, стан студій, а також загальне становище щодо утримування будинку Радіо Румунія?

- У повній кризі COVID-19 єдине запропоноване рішення, а саме припинення радіопередачі, чи є головним предметом діяльності Радіо Румунія?

«Питання про життя, любов, долю...»

(Закінчення. Поч. на 2 стор.)

Кожна з надрукованих робіт є правдиво серйозною і глибокою науковою працею і вартує уваги колег-фахівців. Другим виданням, яке було презентоване присутнім, є двохтомне перевидання праць першого прозаїка-українця у Румунії – Івана Федька. Про свого односельчанина і товариша декілька слів сказав пан професор Семенюк: «Я дуже щасливий, що М. Г. Трайста перевидав ці книги Івана Федька – першого україномовного прозаїка у Румунії. Це чудовий письменник. ...Після першої книжки він ...написав твір про життя українців Мараморощини. Так що його творчість є при-



свячена українцям Мараморощини. Я особисто прекрасно знав Івана Федька. Ми були першими учнями українського ліцею. Українську мову ми знали так, як у Верхній Роні. Але Іван Федько, серед інших, дуже швидко вивчив літературну українську мову. Мова Івана Федька, мова його творів є абсолютно чудова українська мова.... Ще раз дякую щиро за цей подарунок!». Думаю, і нам усім затишніше, приємніше у світі, де турбота про збереження української мови та її носіїв, української культури та її представників, української нації і борців за неї, знаходить втілення. А саме на це спрямовані такі та подібні заходи у Клуз-Напоці та інших осередках українців у Румунії.

Коротка монографія села Бистрий (Марамороський повіт)

(Закінчення. Поч. у попередньому числі)

Килишній викладач музики Дмитро Коренюк керує шкільним танцювальним ансамблем «Веселі гуцули».

Населення комуни Бистрий має свою православну церкву, де більшість християн православної віри. Жителі цього села тримають релігійні свята за Юліанським календарем, як: Різдво, Новий рік, Йордан, Великдень.

В центрі села Бистрий знаходиться восьмирічна школа, де існує один ряд класів, але є і одночасні класи. Діти вивчають українську мову як навчальний предмет і розмовляють деякі літературною, інші діалектною мовою. Добре, що по-нашому!

У школі проводяться різні позашкільні



заняття, серед них: «День-Свято Святого Миколая», «День рідної мови», «Свято українського поета Тараса Шевченка» та інші.

Біля школи знаходиться шкільна бібліотека, де існує мовознавча література та сучасна і класична література. Також існує колекція українських газет і журналів від СуР.

Школа та її викладачі тримають тісний зв'язок з Примарією села Бистрий та її радниками.

Ідучи асфальтовою шосейною дорогою з міста Сігета, туристи мають нагоду дивуватися мальовничою природою.

Гуцульські традиції села Бистрого мають свою давню історію і будуть далі зберігати її.

Микола ДУТКА

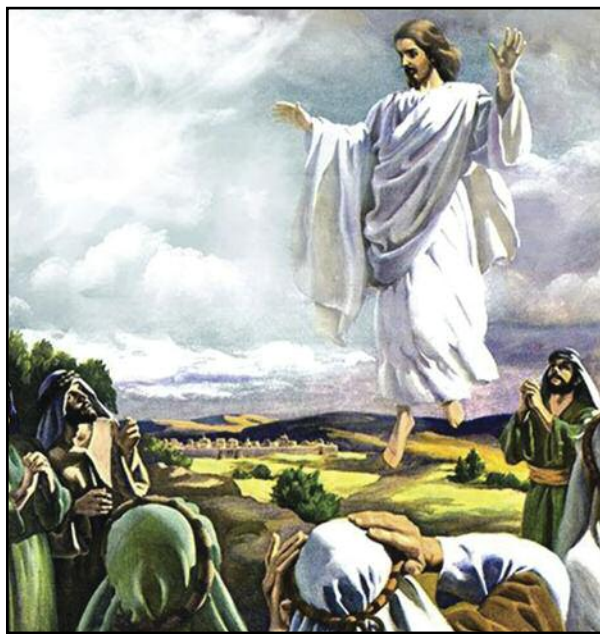
Роздуми над втіленням Сина Божого

Празник Благовіщення пропонує нам, через фрагмент, який читаємо в Апостолі (Послання до Євреїв, 2,11 – 18), коротеньку медитацію над причинами втілення Сина Божого.

На початку читання Ап. Павло нам каже, що Син Божий народився нас посвятити: «Бо Хто освячує, і ті, хто освячується, – усі від Одного. З цієї причини не соромиться Він звати братами їх» (2,11). Через ці слова Ап. Павло не хоче сказати, що Христос є наш брат тому, що народився і став людиною, так, як і ми, але що Син Божий не відказувався людського народження. Він стає через Його тілесне народження нашим братом, але це не означає, що ми стаємо автоматично Його братами і сестрами, але що можемо такими бути. Він Сам каже, як можемо це зробити: «Моя мати і брати Мої – це ті, хто слухає Боже Слово, і виконує його!» (Лк. 8,21). Щоб доказати, що Месія стане братом людей, Ап. Павло нагадує нам пророкування зі Сатрого Завіту, а головне з Книги Псалмів: «Сповіщу про Ім'я Твоє браттям Своїм, буду хвалити Тебе серед Церкви!» (Пс. 21,23).

Далі ми читаємо і чому став Син Божий і Сином людським: «А що діти стали спільниками тіла та крові, то й Він став учасником їхнім, щоб смертю знищити того, хто має владу смерті, цебто диявола» (2,14). Щоб нас спасти від смерті, Месія мав народитися, тому що до смерті доходить тільки через народження. І, як

каже і Ап. Павло, «смерть є найголовніша кара, яку нам приніс диявол. Як нам приніс диявол смерть? Через гріх, тому що заплата за гріх є смерть», як каже Ап. Павло в іншому своєму посланні (Послання до Римлян 6,23).



Далі, у фрагменті, який читається на Благовіщення, читаємо: «Та визволити тих усіх, хто все життя страхом смерті тримався в неволі» (2,15). Бо смерть є заплата за гріх, і страх смерті веде одних із нас до гріха. В нинішньому світі не від однієї людини чули ми ці слова: «Одно життя маю», слова, які кажуть ті, котрі роблять, що хочуть, не думаючи, що є добре і що не є добре. Вони бояться смерті, хоча цього не признають, тому і думають, що життя

має сенс, коли робиш все, що тобі приходить до голови. Страх смерті, або того, що є після смерті, для одних вічне життя, а для інших вічна темнота. Син Божий точно для цього народився, як людина, доказати, що страх смерті вже не має ніякого сенсу, що смерть не є кінець життя, що смерть вже не є сила диявола, а спосіб добутти вічність.

З цього фрагменту бачимо, що це друга причина втілення Сина Божого.

Інша причина, як каже послання далі, це показати нам, як боротися зі спокусами: «Тому мусів бути Він у всьому подібний братам, щоб стати милостивим та вірним Первосвящеником у Божих справах, для вблагання за гріхи людей. Бо оскільки Сам Він перетерпів, будиши спокушеним, то може й спокушуваним допомогти» (2,17-18). Через ці слова Ап. Павло не хоче сказати, що Христос може помагати тим, які спокушені, тому що знає, як є бути спокушеним як людина, але через Свій приклад нам допомагає, як треба боротися проти спокусника.

З цих причин втілення Сина Божого як свято називається Благовіщенням: є вістка добра не тільки для Діви Марії, а головне для всіх людей, вістка радісна, що основа спасіння вже була покладена, що смерть буде знищена, подолана, як чуємо в прекрасному тропарі Воскресіння: Христос воскрес із мертвих, смертю смерть подолав, і тим, що у гробах, життя дарував.

от. Мариус М. ЛАУРУК

7 квітня – Благовіщення: народні прикмети, традиції та походження свята

Православні християни святкують Благовіщення щороку в один день, а саме 7 квітня. Дата зафіксована, та не змінюється залежно від того, якого числа цього річ святкується Великдень. Про те, що це за свято, як його зазвичай відзначають і які прикмети існують на Благовіщення – читайте далі.

Про походження свята Благовіщення

За християнськими віруваннями, саме у цей день Архангел Гавриїл з'явився перед Пресвятою Дівою Марією. Він повідомив її про непорочне зачаття та про долю її майбутнього сина – Ісуса Христа. Свято так і називається – Благовіщення Пресвятої Богородиці. Та, яка народила сина Божого, – отримала в цей день благу вість, що і відзначають тепер християни. Благовіщення – це одне з 12 найголовніших свят року для вірян.

Традиції та заборони на свято

Як і в більшість великих християнських свят – не можна працювати, шити, вбивати худобу, сваритись та кричати.

Особлива традиція – пекти й освячувати проскури. Їх несуть до церкви, а потім їдять усією родиною натщесерце. Дають спробувати й домашнім тваринам і свійській худобі. Вмішують у корм, щоб ті були здоровими та плодовитими. Християни вірять, що



проскури мають таку ж цілющу силу, як освячена у церкві вода. Печеться ця страва зі звичайного дріжджового тіста і сьогодні проскури роздають прямо в церкві, тож не потрібно готувати їх вдома.

Інших традиційних страв на Благовіщення немає – досі триває Великодній піст. Не можна вживати жирну їжу і продукти тваринного походження. У честь великого свята послаблення діє лише на рибу та маленький келих вина.

Забобони застерігають від того, щоб у цей день щось віддавати, викидати чи позичати. Адже так можна «винести» достаток зі свого дому. Інша заборона стосується волосся, яке є символом долі. Щоб не заплутати свою долю – не можна в цей день стригтись та навіть розчісуватись.

Не можна вдягати на Благовіщення обновки (інакше ті довго не вціліють) та слід бути обережним з вогнем. Щоб не готувати нічого на ньому – стравами на цей день запасались ще на день до свята.

Заготовляли в це свято сіль – кожен із членів сім'ї додавав по дрібці в мішечок, а господиня дому потім обсмажувала її та берегла як ліки та оберіг.

(Продовження на 9 стор.)

Вікторія ДЕМИДЮК

Воскресіння Христове

Одне з найбільших весняних свят, яке зараз наближається, є Великдень. Це християнське свято вважається днем Воскресіння Ісуса Христа. Щороку дата великоднього свята змінюється, проте це свято завжди відзначають у неділю.

Свято Великдень походить від назви Великий день, яке з'явилося аж наприкінці першого тисячоліття з приходом на землю християнства.

До Великодня вірники готуються на протязі семи тижнів великого посту, який триває 48 днів – один із найстрогіших постів, який показує, що саме тільки часу Ісус Христос провів у пустині.

Уважається, що в ці дні душа християнина має відчувати страждання Господа, що це період, який пережив Ісус Христос, розп'ятий на хресті в останні дні.

Традиційно в суботу люди приготували вербові гілочки і приносили до церкви, щоб священник їх освячував.

В неділю перед Воскресінням, повертаючись додому, як вже існує традиція, кожна людина каже: «Не я б'ю – верба тебе б'є, від нині за тиждень Великдень».

Останній тиждень перед Великоднем називається Великоднім тижнем. Велике значення має великий четвер, коли всі християни причащаються.

Цей день ще символізує, що увечері в церкві читають 12 євангелій, де розповідається історія Христових страждань.

У Великодню п'ятницю з церкви виношують плащеницю – шматок тканини, в якому було загорнуте тіло Христа після зняття із хреста, на якому зображено його у гробі. Під час Богослужіння плащеницю обходять три рази навколо церкви, момент, який символізує сходження Ісуса із хреста. У велику суботу відбувається особлива служба, яка єднається з пасхальною вечірнею.

У Великодній тиждень господині приготують варені яйця, що називаються писанками, пофарбованими і розписаними традиційними символами. Розфарбувати яйця на Великдень не є тільки український звичай. Цей звичай відомий усім європейським народам. Також у великому пості господині приготують вишивані рушники, якими покривають великодні кошики перед приходом до церкви.



Найурочистіший момент Воскресіння Христа відбувається в опівночі, коли священник сповіщає «Христос воскрес!», а вірники відповідають «Воістину воскрес!».

Протягом днів святкування Воскресіння Христа проводиться святкове Богослужіння – утрєня і Божественна літургія.

Після служби протесія обходить три рази навколо церкви хресним ходом, і священ-

ник починає освячення пасхальних страв, серед них: паска, яйця, ковбаса, сир, часник, хрін, сіль, вино та ягня, що символізує Ісуса Христа.

Паска – це круглий хліб на славу християнина, це символ хліба духовного, тіла Христового.

Великдень – це свято радості, тому що Ісус Христос воскрес! Ісус Христос називає себе хлібом Божим: «Я – хліб, життя», «Я – хліб, що зійшов із неба», «Я – хліб живий, що зійшов із неба. Якщо хто буде їсти цей хліб, житиме вічно. Хліб, який я дам, – це моє тіло для життя світу» (Івана 6: 33, 35, 41, 50).

Після служби Божої люди розходяться по домівах, сідають за стіл, беруть яйце і стукають один одному, кажучи «Христос воскрес – Воістину воскрес». Розбиті освячені яйця також символізують Воскресіння.

У цей день потрібно приймати радість, пригощати інших і запрошувати у дім гостей.

У багатьох українських селах є звичай, щоб уночі з великої суботи на Великдень палити вогонь на знак того, що Ісус переміг темряву поганства.

Вітання кожного християнина – «Христос Воскрес!», відповідаючи «Воістину Воскрес!» – триває 40 днів, аж до Вознесіння Христове.

Світанки Великодня описані в безлічі книжок, зображені на безлічі картин. Великдень вважається Великим днем, тому що того дня, коли Ісус Христос воскрес, день був довгий і ясний:

*«Христос Воскрес! Усе радіє,
Сміється сонечко з небес.
Прозора річечка леліє –
Христос Воскрес!
Христос Воскрес!»*

(Катерина Перелісна)

На жаль, 2020 року ця гарна картина не відбудеться через всесвітню людську хворобу, а саме пандемію коронавірус.

Головне, щоб кожна людина наповнила своє серце світлим почуттям віри, радості та здоров'я. Христос Воскрес!

проф. Микола ДУТКА

7 квітня – Благовіщення: народні прикмети, традиції та походження свята

(Закінчення. Поч. на 8 ст.)

Якщо до кінця року не було нагоди використати цю сіль – її спаливали в багатті. Особливу увагу приділяли 7 квітня настрою в родині та відносинам з близькими: не сварились, були ввічливим та обережними з висловами. Адже, за повір'ям, яка атмосфера буде в домі цього дня, – така і протримається протягом наступного року.

Гарною звісткою вважалось побачити білого птаха, особливо голуба. В деяких регіонах навіть випікали цього дня голубів з тіста. Та частіше все ж це робили на Обретіння.

Прикмети 7 квітня

Усі прикмети цього дня, традиційно, пов'язані з погодою:

- Яка погода на Благовіщення, така і на



Великдень (проте, якщо на Благовіщення дуже тепло, то на Великдень буде холодно).

• Якщо на Благовіщення сонце сходить на чистім небі, то весна рання, якщо в полудень – середня, якщо ясно ввечері – пізня.

• Якщо на небі не вдалося порохувати жодної ластівки, значить, весна буде холодна і ще не скоро почне теплішати.

• Якщо на Благовіщення буде гарна погода – буде гарний врожай.

• Якщо на Благовіщення летить сніг – літо неврожайне.

• Гроза в день і вечір Благовіщення свідчить, що в цьому році буде дуже багато горіхів.

• А ось якщо падатиме невеликий дощ, то восени буде дуже багатий урожай грибів.

Бухарестська філія відзначила Міжнародний день рідної мови

З нагоди Міжнародного дня рідної мови, який відзначається 21 лютого, починаючи з 2000 року з ініціативи ЮНЕСКО з метою захисту мовної та культурної багатоманітності, Бухарестська філія СуР організувала круглий стіл на тему «Мова рідна колыскова – материнська рідна мова!», який об'єднав представників української громади Румунії, Посольства України в Румунії, письменників, акторів, професорів, студентів, журналістів та гостей. З цікавими доповідями про важливість захисту рідної мови та її значення у житті людини виступили: Радник посланник Посольства України в Румунії Євген Левицький, письменник Корнелій Ірод, головний редактор газети "Кур'єрул українян" Іван Робчук, тульчанський художник Джордже Мунтяну та голова Бухарестської філії СуР, письменник Михайло Трайста.

Студенти українського відділення Факультету іноземних мов та літератур Бухарестського університету, під керівництвом лектора доктора Альони Біволяру, продекламували вірші та виконали пісні про рідну мову, демонструючи свої таланти та любов до української мови. У свою чергу, зача-



рував присутніх своїм виступом інструментальний дует у складі Наталії Панчек-Колотило (Скрипка) та Данієла Васілеску (Гітара). Вони виконали кілька українських пісень та, вперше, «Баладу того, хто покидає країну» на слова Михайла Трайсти. Вірші українською та румунською мовами про рідну мову продекламувала Вірджинія Ткачук, дружина колишнього письменника Степана Ткачука.

У другій частині круглого столу симпатизанти Бухарестської філії СуР, поети, письменники та актори продекламували вірші своїх улюблених поетів та власні вірші. З цієї нагоди голова Бухарестської сурівської філії Михайло Трайста представив газети та журнали, які видаються Союзом українців Румунії як українською, так і румунською мовами.

Нагадаємо, що в Румунії українській мові присвячене також свято «День української мови», що відзначається на національному рівні 9 листопада з ініціативи голови СуР, депутата Румунського Парламенту Миколи-Мирослава Петрецького, який розробив законопроект у цьому сенсі, що був ухвалений Палатою Депутатів 4 липня 2018 року.

Христина ШТІРБЕЦЬ

«У мові нація закодовує всю свою історію»

(Закінчення. Поч. у н-р 5-6/2020)

Дату для відзначення Дня рідної мови обрали не випадково. У 1952 році у Пакистані було проголошено єдину державну мову – урду, що негативно сприйняло місцеве населення.

Це й не дивно, бо спілкувалися урду близько 3% жителів країни, решта використовували переважно бенгальську мову. Таке рішення влади спричинило протести. У місті Дакка сталися сутички між мітингувальниками та поліцією, внаслідок яких силовики вбили кількох молодих людей. Східний Пакистан, який у 1971 році проголосив незалежність і став називатися Бангладеш, 21 лютого відзначає День мучеників. Саме за пропозицією Бангладеш ЮНЕСКО вирішило святкувати 21 лютого День рідної мови. Його відзначають ще з 2000 року.

Як і у всьому світі, в Румунії Міжнародний День рідної мови відзначається 21 лютого. Для нашої країни це свято особливо актуальне, оскільки Румунія є рідною не лише для румунів, а і для великої кількості представників 18 національностей, носіїв рідних мов, які проживають на теренах нашої держави, в тому числі і для українців Румунії. З нагоди святкування Міжнародного Дня рідної мови Союз українців Румунії організовує та проводить різні тематичні заходи: зустрічі з

письменниками, фестивалі, мовні конкурси, виставки та презентації книг, круглі столи, відкриті уроки, конференції, читання віршів і т.д.

Так, 21 лютого цього року Союз українців Румунії, представлений Молодіжним ансамблем української пісні і танцю «Задунайська Січ» та головою комісії з питань освіти СуР



Ельвірою Кодря, взяли участь у культурних заходах, присвячених Міжнародному Дню рідної мови, організованому в торгово-розважальному центрі Мерією 5-го сектору Бухареста, через Культурно-молодіжний центр імені Штефана Йордаке. У заходах взяли

участь представники центральних та місцевих державних установ, представники організацій українства, ромів, росіян-липован, італійців та греків.

У першій частині представники організацій нацменшин виступали з промовами, в яких коротко інформували про меншину, яку представляють, про свою рідну мову та необхідність збереження рідної мови й важливість відзначення Міжнародного дня рідної мови. З боку Союзу українців Румунії з промовою виступила голова комісії з питань освіти СуР Ельвіра Кодря. У другій частині кожна нацменшина виступила з артистичною програмою. Молодіжний ансамбль української пісні і танцю «Задунайська Січ», під керівництвом пана Дмитра Черненка, зачарував присутніх в залі піснями на слова українського поета Тараса Шевченка та українськими народними піснями і танцями.

Молоде свято Міжнародний День рідної мови до календарів усього світу ввійшло тільки у 1999 році. І в українців Румунії воно також лише почало писати свою історію.

• Дані про виникнення Міжнародного дня рідної мови використані з деяких історичних джерел.

Ельвіра КОДРЯ

Дистанційне навчання з української мови

Для зупинення розповсюдження інфекції COVID-19 румунська влада застосувала виняткові заходи, головним пріоритетом яких є охорона здоров'я людей, в тому числі учнів. Серед обмежувальних протиепідемічних заходів налічується й закриття, починаючи від 11 березня 2020 року, всіх навчальних закладів на території Румунії. Однак, процес навчання з кожного предмету продовжується вдома, вчителі працюють з учнями за допомогою технологій дистанційного навчання з урахуванням матеріально-технічних можливостей навчального закладу, вчителів та учнів. Українські вчителі та учні Румунії, у тому числі, продовжують навчання в онлайн-режимі.

Пропонуємо Вашій увазі інтерв'ю з учителькою української мови Антонетою Крайнічук Серетського Ліцею ім. Лацку Воде, яка розповідає, як проходить дистанційне навчання з української мови після закриття шкіл у Румунії, щоб запобігти поширенню коронавірусу.

– Доброго дня, пані вчителько Антонето Крайнічук! У Серетському ліцеї імені Лацку Воде існують українське відділення для учнів етнічних українців. У нинішньому контексті, як проводяться уроки з української мови?

– Вивчення рідної мови в Серетському ліцеї проводиться у чотирьох класах філології з частковим викладанням української мови та у двох групах, для яких українська мова викладається як окремий предмет. На даний час, 2019-2020 шкільний рік, загальна кількість учнів українців – 154. У цей період робочий день для викладачів виглядає зовсім інакше, ніж ті, до яких вони звикли у своїй педагогічній кар'єрі. Вся система освіти в Румунії проводить навчання в дистанційній формі. Викладачі здійснюють уроки та перевіряють роз-

в'язані завдання в Інтернеті через різні аудіо/відео додатки. Майже всі викладачі нашого ліцею керують інструментарієм інформаційних технологій досить легко, завдяки чому можна отримати доступ до різних освітніх платформ і кожен здатний знайти свій шлях. У цей період шкільний день починає о 10:00 години. Ми мусимо дотримуватися певного розкладу. Зі своїми колегами встановлюємо зручні інтервали для уроків. Для деяких із нас навчання через Інтернет не є новиною. Підготовку для олімпіад з моїми учнями я проводжу і з допомогою WhatsApp.

– Чи всі учні мають необхідні технологічні засоби? Чи мають вони доступ до інтернету в себе вдома?

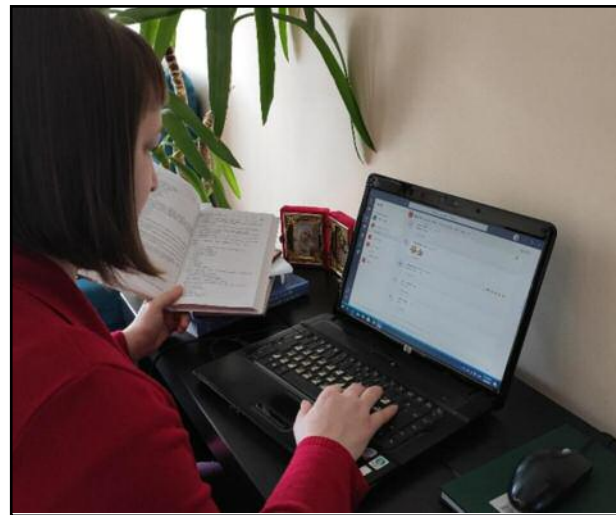
– Більшу кількість Серетського ліцею становлять учні із сусідніх сіл. На жаль, не всі мають доступ до інтернету у себе вдома. А ще стикаємося з такою проблемою, коли в сім'ї є двоє і більше дітей, але лише один комп'ютер.

– У випадку учнів, які не мають можливості проводити дистанційні уроки, які заходи будуть застосовуватися?

– Пропоновані форми для проведення дистанційного навчання не обов'язкові, вони є рекомендацією Міністерства національної освіти Румунії. Щоб всі учні мали доступ до навчання без домашнього комп'ютера, або до інтернету, треба постаратися зробити все необхідне. У випадку учнів, які не мають доступу до Інтернету, щоб проводити дистанційні уроки, ми з'єднуємося з ними, або їхніми батьками, по телефону.

– Особливої уваги вимагають учні VIII-х класів, які готуються для загальнонаціонального тестування, та учні XII-х класів, які готуються до іспитів на атестат для здобуття повної загальної середньої освіти та до вступу до вищих навчальних закладів. Як ви працюєте з ними?

– Першочергової уваги у найближчі міся-



ці вимагатимуть випускні класи VIII-х та XII-х класів. Наголос покладено на предмети, які підлягають тестуванню під час національних іспитів. В цьому числі й українська мова. З учнями XII-х класів ми почали повторення. Ці повторення здійснюємо по головних темах, висвітлених в українській літературі.

– Які матеріали використовуєте?

– Приготую їм картки-роботи з різними завданнями, які вони мають доповнити, і які потім вони відсилають мені для перевірки. А також працюємо над моделями сюжетів для іспиту.

– Які з платформ, поставлених в розпорядженні Міністерством освіти та досліджень Румунії, використовуєте?

– Наш ліцей використовує платформу Microsoft Teams, запропоновану безкоштовно для учнів та викладачів, яка знаходиться у розпорядженні Міністерства освіти та досліджень Румунії. Ця платформа дозволяє організувати структури класів, готувати матеріали та спільну роботу.

– У свою чергу, румунське громадське телебачення транслює щодня для учнів Румунії уроки та закликає педкадрів брати участь у цьому процесі. Чи Ви зацікавлена долучитися до цього проекту?

– Тому що в нинішній ситуації досить складно рухатись на таку відстань, Серет-Бухарест, я вирішила допомогти моїм учням через платформу, встановлену моєю школою.

(Продовження у наступному числі)

Христина ШТІРБЕЦЬ
Всесвітня Служба Радіо Румунія

Смутний Великдень

1. Воскрес Ісус із гробу,
Радість лунає,
Але світ цілий сумує
І тяжко ридає.

2. Бо не може святкувати
Радю, весело,
Бо таке нещастя стало,
Яке не бувало.

3. Хвороба запанувала
По усьому світу,
Для якої ще не має
Певного ліку.

4. Щоби якимось рятуватись,
Є спосіб такий:
Закривати, замикати
У хатах людей.

5. Людям не вільно сходитись,
Явитись комусь,
Щоб не взяти, передати
«Корона вірусу».

6. В такому сумному стані
Сумуємо ми,
Бо порожніми лишились
Всі Божі Храми.

7. Службу Божу служить тільки
Панотець самий
Із дяком та церковником
В церкві без людей.

8. Не можемо святити Паску
Біля Церкви всі,
Ані споживати страви
В численній сім'ї.

9. Ще не було так ніколи,
Не було зовсім, –
Не з'їхатись, святкувати
У Церкві людям всім.

10. Жаль великий в тім більшає:
Мусимо сказати,
Що не можем, як годиться,
Мерців поховати.

11. Дуже сумний цей Великдень,
Такий ще не був,
Та просімо щиро Бога,
Щоб нас не забув.

12. Просимо Тебе, Ісусе,
Відверни від нас
Цей великий страх-тривогу,
Бо Ти є наш Спас.

Іван АРДЕЛЯН,
отець-пенсіонер

Радість Воскресіння – смисл християнського життя

Радість найбільшого християнського празника – Воскресіння – у житті християнина відчувається щиро; ця радість не фальшива, а дійсне відчуття смислу нашої віри, тому що Воскресіння Господа нашого Ісуса Христа змінило життя кожного з нас, змінило цілий світ, хоча світ не повністю признає Його за Спасителя.

У прекрасному Пасхальному каноні всі ірмоси (перша строфа в кожній з дев'яти пісень канону, в якій прославляються священні події, або особи) підкреслюють значимість Христового воскресіння для цілого світу, для всього людства, а головне для кожного з нас, тому що Воскресіння Спасителя здобуло для кожного з нас одне: «Воскресіння день, просвітіння, люди! Пасха Господня, Пасха – від смерті, бо до життя і від землі до небес Христос Бог нас перевів, перемоги пісню співаємо»: «Твоїм воскресінням, Христе, Ти полонив ад і воскресив людину, тож сподоби нас чистим серцем Тебе оспівувати і прославляти».

У своєму Пасхальному слові – майже найкраща (пасхальна) проповідь з історії християнства – Св. Іван Золотоустий підкреслює, як переміг Христос ада, як смертю смерть подолав: «Ад засмутився, стрінувши долю Твою... Засмутився, бо знищений; засмутився, бо зневажений. Засмутився, бо смерть на нього прийшла. Засмутився, бо зруйнований. Засмутився, бо зв'язаний. Взяв людину, а на Бога натрапив. Взяв землю, а стрінув небо. Взяв, що бачив, і впав через те, чого не добачив. Де твоє, смерте, жало? Де твоя, аде, перемога? Воскрес Христос – і попадали демони. Воскрес Христос – радіють ангели. Воскрес Христос – і життя вільно пливе».

Невіруючі не розуміють нашу радість цими днями, не розуміють її головного смислу. Взагалі, ті, які не вірують, мають два головні питання, пов'язані з Воскресінням Христовим. Перше: «Чому кажемо, що Ісус переміг смерть, коли люди ще вмирають?».

Смерть для нас є вихід з цього світу, але для невіруючих вона – вічна темрява, для нас, які живемо Христовим Воскресінням, смерть є дорогою до вічності, до життя з Богом. Тому Воскресіння Христове принесло нам головну надію на вічне життя, надію, яку відчуваємо кожного дня, навіть і коли переходимо через тяжкі випробування, через великі спокуси: «Благословенний Бог і Отець Господа нашого Ісуса Христа, що великою Своєю милістю відродив нас до живої надії через Воскресіння з мертвих Ісуса Христа, на спад-



щинну нетлінну й непорочну та нев'янучу, заховану в небі для нас, що ви бережені силою Божою через віру на спасіння, яке готове з'явитися останнього часу. Тіштесь з того, засмучені трохи тепер, якщо треба, всілякими випробуваннями, щоб досвідчення вашої віри було дорожчіше за золото, яке гине, хоч і огнем випробовується, на похвалу і честь і славу при з'явленні Ісуса Христа» (1 Петр. 1, 3-7).

Друге питання невіруючих є: «Чому кажемо, що Христос переміг гріх, якщо люди, навіть і вірні, надалі грішники?». Ісус Христос переміг гріх через Своє безгріховне

життя, як людина, через знищення безнадійного життя, як джерело гріха; гріх ще існує в світі, бо є від спокусителя, але вже маємо лік для гріха – Ісуса Христа. Для всілякої тілесної немочі, недуги, хвороби маємо всякі ліки, але це не означає, що ті хвороби пропадають; ми тільки маємо можливість боротися з ними, вилікуватися від них тимчасово, але вони далі будуть вертатися і появлятися, коли не в нас, тоді в інших. Так маємо і лік проти гріха – гріх існує надалі, але знаємо, як вилікуватися від нього, коли цього хочемо. І Спаситель лишив нам головний лік Свого Тіла і Крови, Святого Причастя, якого численні святі отці числять, як лік безсмертя: «Хто Тіло Моє споживає і Кров Мою п'є, той в Мені перебуває, а Я в ньому. Як Живий Отець послав Мене, і живу Я Отцем, так і той, хто Мене споживає, і він житиме Мною» (Ін. 6, 56-57). Ап. Павло у Посланні до Римлян підкреслює, що оновлення життя через смерть для гріха є один із наслідків Воскресіння: «Отож, ми поховані з Ним хрещенням у смерть, щоб, як Христос воскрес із мертвих славою Отця, так щоб і ми стали ходити в оновленні життя, бо коли ми з'єднались подобою смерті Його, то з'єднаємось і подобою воскресіння, знаючи те, що наш давній чоловік розп'ятий із Ним, щоб знищилось тіло гріховне, щоб не бути нам більше рабами гріха, бо хто вмер, той звільнився від гріха!» (Рим. 6, 4-7).

«Прийдіте, пиймо пиття нове, не з каменя неплідного, чудом явлене, а з нетління джерела, що виточив з гробу Христос, ним бо ми стверджуємося», – співаємо в пасхальному каноні. Вічне нове животворче пиття – так має виглядати для Церкви Христове воскресіння. Через співи великодні богослужінь ми завжди зустрічаємо Воскресіння так, якби перший раз у житті. Бо кожного року у цей день ми відчуваємо особисте оновлення, зустрічаючи джерело нашої молодості і сили – Ісуса Христа.

от. Мариус М. ЛАУРКУ

Як сприймає людина сучасну пандемічну ситуацію?

Вцілому світі сучасна пандемія коронавірусу змінила життя всього людства. У багатьох країнах пандемія стала небезпекою, яка пробудила в душі мільйонів осіб турботу та неспокій. Сьогодні в контексті цієї пандемії було вжито низку заходів безпеки для захисту здоров'я кожної людини. Встановлення та дотримання обмежень в цьому непростому часі стало для одних новиною, а для інших ознакою відповідальності. Також у надзвичайно скрутних ситуаціях, особливо, коли вони пов'язані з критичним станом здоров'я, людині часто важко знайти єдину, всеосяжну відповідь. Тому в цей період звертання уваги людини до порад лікарів чи спеціалістів, має на увазі не тільки уникнути незліченні випадки хвороби, але й страждання. Щоб подолати перешкоди сучасної пандемії, вимагається від нас усіх чимало зусиль, але і довести нашу пристосованість до нового способу життя. Наприклад, людині важливо дотримуватися про-

стих рекомендацій, щоб захистити себе та інших. Але виникає цікаве питання: як зберегти добрий настрій в сьогоднішній день? Певно, потрібно знайти силу посміхатися, бо це має позитивний вплив. За даними словами народної румунської приказки накреслено: «Прагнення людини – це привілей. За допомогою цього, кожна людина має можливість зрушити гори з місця...». Скільки правди в цих словах!

Для жителів села Балківці сучасна проблема, створена вірусом, викликала сильні реакції. Лік для душевного тягаря вони черпають від Бога, бо засобом проти тривоги є молитва. І понад усе кожен із них відчуває у серці радість та мир. Їх віра в Бога зміцнюється тоді, коли розуміють, що Він «спроможний зробити незрівнянно більше, ніж людина просить, або що може собі уявити...». Ось чому в душі кожного жителя житиме надія на чудове майбутнє. Селяни приділяють більше уваги своєму здоров'ю. Недарма кажуть, що профілактика краща за лікування. Ніхто не

хоче хворіти, так, що селяни дотримуються правил гігієни, щоб зуміти перейти через ці тяжкі випробування життя. За словами фахівців клініки «Мийо», «один з найефективніших способів уникнути хвороби і запобігти її поширенню» – це мити руки.

Звісно, життя є дорожчим подарунком від Бога і кожному треба його цінувати. «Коли надія перевищує страх, то вона породжує відвагу...», – казав один відомий український письменник. Важливо дбати про своє здоров'я і не забути наступні рядки: «Якщо ти в день недоли знеси- лися, то мала твоя сила!». Іншими словами, якщо ми піддамося знеохоченню під час пандемії, то вона буде поглинати наші сили. Взагалі, корисно бути оптимістом, бажаючи лише кращого результату.

Нехай це бажання сповниться цілком на всій планеті!

Дениса-Лорена КОЗАЧУК

Лист до редакції «ВС»

Вельмишановна редакція газети «Вільне Слово», високоповажаний головний редактор «Вільного Слова» пан Іван Ковач,

Передусім дякуємо Вам за публікацію матеріалів, статті про результати проведення Товариством "Опір Західної України" (м. Прага, Чеська Республіка) (далі Товариство) та редакцією "Мандрівника" І Премії ім. Архипа Тесленка і раді Вас повідомити в рамках співпраці та часописообміну між редакцією "Вільного Слова" та редакцією "Мандрівника" про те, що вийшов друком 4-й номер II-го 2020-го року видання міжнародний незалежний чесько-український літературний часопис "Мандрівник" і надсилаємо Вам до огляду та будемо вдячні за публікацію дайджесту про 4-й номер II-го 2020-го року видання "Мандрівника" спільно із світлиною розгорнутої обкладинки "Мандрівника" (№ 4, 2020 р.) з метою ознайомити найбільш активну та національно свідому з поміж інших українську діаспору Румунії із життям й діяльністю культурно-просвітницького та науково-літературного життя й діяльності української діаспори в Чехії і таким чином консолідації усієї української північноатлантичної

діаспори заради збереження і популяризації української історії, мови, літератури та культури в Україні й країнах Європейського Союзу і Північної Америки.

Уже незабаром на провесні у березні-квітні очікуйте від нас по-пошті свіжий друкований примірник "Мандрівника" (№ 4, 2020 р.) на пам'ятку та на добру згадку взнак тривалої науково-літературної співпраці "Вільного Слова" і "Мандрівника" та налагодженням і популяризацією в такий спосіб дружніх румунсько-чесько-українських літературних та культурних взаємин.

А Вас ласкаво просимо приберегти в рамках часописообміну між редакцією "Вільного Слова" та редакцією "Мандрівника" друковані примірники "Вільного Слова" (№ 19-20, 2019 р.; № 23-24, 2019 р. і № 1-2, 2020 р.), котрі голова Товариства Мгр. Олега Павлів перебере від Вас в рамках візиту на запрошення Союзу українців Румунії в Румунію в рамках відзначення СУРОм 206-річчя від дня народження Тараса Шевченка і презентації в осередку СУРу, української діаспори та українсько-

го студентства в Румунії нової книги голови Товариства "Скалічена доля" (Прага -- Хмельницький: В-во "Лілія"; В-вець Стасюк Л. С., 2019 р.) (присвяченої пам'яті жертвам тяжкого післявоєнного лихоліття Голодомору-геноциду 1946-1947 рр. в Західній Україні та Молдові) частину накладу котрої та по-декілька друкованих примірників 1-го, 2-го та 3-го номерів I-го 2019-го року "Мандрівника" і I-го номеру I-го 2020-го року видання міжнародного чесько-українського літературного часопису для дітей та юнацтва "Незабудка" голова Товариства подарує для ознайомлення та на пам'ятку і добру згадку членам і прихильникам СУРу й активній і національно свідомій українській діаспорі та українському студентству Румунії.

Щиро Вам дякуємо за тривалу і плідну науково-літературну співпрацю й із правдивою пошаною,

Редакція "Мандрівника"
м. Прага, Чеська Республіка

ВИЙШОВ ДРУКОМ 4-Й ВИПУСК "МАНДРІВНИКА"

Провесна 2020-го року принесла із собою ошатний і цього разу аж 90-сторінковий ілюстрований 4-й номер міжнародного незалежного чесько-український літературного часопису "Мандрівник" тим самим продовживши II роком видання започатковане весною 2019-го року Товариством "Опір Західної України" (м. Прага, Чеська Республіка) у співпраці з Видавництвом "Лілія" (м. Хмельницький, Україна) життя й діяльність "Мандрівника".

4-й номер "Мандрівника" тематичний і присвячений 75-річчю Пам'яті і Перемоги у Другій світовій війні (1939-1945 рр.), тож у 4-му номері багато прозових та поетичних творів, присвячених трагічним подіям війни і не тільки Другої світової війни (1939-45 рр.), але також й Першої світової війни (1914-1918 рр.), Радянсько-Афганської війни (1979-1989 рр.) тощо, як от, наприклад, записані головним редактором "Мандрівника" Мгр. Олегом Павлівом спогади очевидців Українського Січового Стрілецтва, спілкування головного редактора "Мандрівника" із ветеранами Радянсько-Афганської війни (1979-89 рр.) і т.д.

У 4-му номері "Мандрівника" надруковані теж твори різноманітних письменників із

України та Словаччини: письменниці і перекладачки й членкині Спілки українських письменників Словаччини Мгр. Ірини Мацко (м. Кошиці, Словаччина), письменника і члена НСПУ й лауреата Премії ім. Остапа Вишні Івана Дубініна (м. Черкаси), письменниці і перекладачки й членкині НСПУ та кандидатки філософських наук і старшої наукової співробітниці Київського літературно-меморіального музею ім. Максима Риль-

дрівнику" друкується вперше і налагоджує чесько-український літературний діалог та наукову літературознавчу розвідку головного редактора "Мандрівника", присвячену перекладацькій діяльності Федіра Балицького та Юрія Дарагана в контексті поеми "Май" відомого чеського поета Карла Гинека Махи і есе того ж головного редактора "Мандрівника", записане з українського народного життя і присвячене трагічним подіям і жертвам Голодомору-геноциду 1932-1933 рр. та багато ін.

Статті в 4-му номері "Мандрівника" теж присвячені життю й діяльності дисидентської екзильної білоруської діаспори в США й її культурних зв'язків з українською діаспорою в Чехії та життю й діяльності тієї ж української діаспори в Чехії, як от стаття, присвячена проведенню в Чехії Перших Слов'янських "Біблійних читань" в штаб-квартирі Товариства "Опір Західної України" з ініціативи та завдяки фондам і колекціям східнослов'янських (українських, білоруських та російських), західнослов'янських (польських, чеських та словацьких) й пів-

деннослов'янських (болгарських) релігійних книг (Біблій, Службеників тощо) XIX-XX сторіч із Приватної бібліотеки Олега Павліва ім. Григорія Сковороди й Архіву Мгр. Олега Павліва ім. Проф. Володимира Кубійовича.

(Далі буде)

Редакція "Мандрівника"



Втрага

Чи ми зустрінемося з Тобою
Потойбіч світу -- може й ні
Тоді хоча би уві сні
Приснився мені
Одвіку, як була такою
Задумливою, під вербою
Розповідала про минувші дні
Коли була ще молодою
На війні
Похоронила брата із сестрою
Та вже й мені
Прийшлося розлучитися з тобою...



Минають дні...
Життя земне для всіх минає
Та ти усе ще не приснилася мені
Тому на зустріч із Тобою уповаю...

Мгр. Олег ПАВЛІВ

ЛІТЕРАТУРНИЙ ЧАСОПИС

2020

МАНДРІВНИК

4



ського Ольги Смольницької (м. Київ) та письменниці, авторки 19 книг і лауреатки та дипломантки багатьох літературних премій й конкурсів Юлії Драгун (с. Новоселиця, Тячівський р-н, Закарпатська обл.).

Відзначити в 4-му номері "Мандрівника" слід досі неопубліковану новелу Ольги Смольницької "Ян Гус", яка завдяки "Ман-

♦ С М О Р І Ж К А Д Л Я Д І Т Е Й ♦

Андрій М'ЯСТКІВСЬКИЙ

Казочка про писанку.

Залишивши гніздечко, покотилось яєчко... Та котилось воно недалеко. Квочка з курчатами на подвір'ї гуляла, діток своїх забавляла.

– Мамо, он яєчко по стежинці котиться, – сказало найменше курчатко. – Ану ж, яке воно на колір?

– Біле, як сніг, – сказала квочка.

– А сніг який? – спитав півник, бо курчаток взимку ще не було, і снігу вони не бачили.

– Такий білий, як оте яєчко, що котиться, – відповіла квочка. –

Однак скоро Великдень. То давайте пофарбуємо яєчко, щоб воно було барвисте, як весна.

Закотили курчатка яєчко до своєї хати й ну його фарбувати.

Припустив теплий дощик, потім стала веселочка в небі.

Курчатка у веселочки фарб позичали, на білому яєчку весну малювали. Малювали лапками та писали пір'ячком – і покотилася писанка зеленим подвір'ячком. Курчатка її доганяли, на крилечках піднімали й дівчинці Наталочці, яка їх зеренця-



ми годувала, водицею напувала, на свято Великдень подарували. І зацвіли вишні, черешні. Став гарний, як писанка, садочок увесь. І проказала Наталочка:

– Христос Воскрес!

Ніна СТРОКАТА-МРИЦ

ЗАЙЧИКОВА ПРИГОДА

Ішов зайчик крізь лісок,
Ніс торбину писанок.
Вийшов зайчик на горбок,
Зачепився за пеньок.

Покотились на всі боки
Зайчик, торба, писанки.
Налякався зайчик: «Ах!»
Заховався у кущах.

Вийшли діти у лісок,
Назбирали писанок.
Залишили в лісі сміх,
Щоб радіти зайчик міг.



Існує легенда, що десь далеко живе маленький тихий чоловічок, який збирає всі сумні сльози, робить з них зірки і вішає на небо. І коли зникає причина печалі, зірка падає, щоб хтось, там, на землі, міг загадати щасливе бажання.

Давайте будемо ЩАСЛИВИМИ!

УКРАЇНСЬКІ
НАРОДНІ СВЯТА
у квітні

• 11 квітня – свято Водяника. Розлиття річок, повинь. Жертви Водяникові, щоб не затопив хату, город, будівлі.

• 12 квітня – Свято Прави, Божественного Закону, який правує Всесвітом, ростом рослин, родючістю всього живого на Землі й на Небі, дощем і вітром, зміною пір року, дня й ночі. Саме від «Божественної Прави» походять правда, праведність, правосуддя, справедливість, мудрі правителі (які знають Закони Прави). Цей день завжди випадає у середу (25-ий день після Великодня Дажбожого), тому в народі досі збереглася назва «Права середа» (вона ніколи не була пов'язана з постом, бо наші Пращури не мали виснажливих постів, як це впровадило християнство). Саме від цього Закону Прави, який славили піснями, походить давня назва нашої Правіри: Православ'я. Це свято ще має назву «Рахманський Великдень». Є повір'я, що далеко за морем живуть святі рахмани (брахмани), яким сповіщають, що в Україні вже Великдень. Для цього на воду річок, які течуть у море, пускають шкаралупу від крашанок. Можливо, тому цей день ще називають «переплавною серединою».

• 15 квітня – Яровит (ярий витязь, войовничий дух), храм якого був у Волегасті до XII ст. Там на стіні висів священний щит мистецької роботи, покритий позолотою, який виносили тільки в час війни чи найбільших урочистостей. Це була священна реліквія. Герборт писав, що Яровит «по латині званий Марсом». Одночасно це Бог весняного пробудження Природи та плодючості. Його вважають і джерелом несподіваних благ та багатств.

♦ С М О Р І Ж К А Д Л Я Д І Т Е Й ♦

**В ЦЕЙ ВАЖКИЙ ПЕРІОД ДЛЯ ВСІХ НАС – ПАНДЕМІЇ КОРОНАВІРУСУ –
ВІТАЄМО ВСІХ НАШИХ ЧИТАЧІВ З НАЙБІЛЬШИМ
ХРИСТІЯНСЬКИМ СВЯТОМ – СВЯТОМ ХРИСТОВОГО ВОСКРЕСІННЯ!
БАЖАЄМО ВАМ СМАЧНОЇ ПАСКИ ТА ГАРНИХ І МІЦНИХ ПИСАНОК,
БАГАТО ЗДОРОВ'Я, СИЛИ І ТЕРПІННЯ!**

Місяць квітень – це місяць весни та гарних свят – Вербної (Цвітної, Бичкової, Мицкової) Неділі, Живного Четверга та Христового Воскресіння, яке гуртує християн у Храмі Божому з повними кошиками пасок та писанок, щоби всіма радіти Воскресінню Сина Божого. Цього року будемо вдома відзначати, надіючись на краще, на те, щоби були здоровими й почали виходити з наших домів, ходити до школи!

На Живний четвер

Особливо гарний звичай – на Живний Четвер. Діти українських сіл Мараморощини рано-вранці ходять від хати до хати по яйця і кокуци (булки):

– «Добрий ранок, чи спите, дайте кокуц тай яйце!».

Правда, уже в наш час діткам дарують шоколадні яйця і гроші.

Там, де першим прийшов вранці до господи хлопчик, це було знаком того, що все буде на добре.

**Хай мир у серці Вашому панує.
Хай ангел Божий щастя Вам дарує.
Ісус Христос – здоров'я шле з небес.
Христос Воскрес! Воістину Воскрес!**

Великдень – «Великий День»

Існує кілька легенд про те, чому Великдень називається «Великим Днем». Одна з них говорить про те, що:

«Великдень називається так тому, що в той час, коли Христос народився, сильно світило сонце і стояли такі довгі дні, що теперішніх треба сім скласти, щоби був один тодішній. Тоді, було, як зійде сонце в неділю вранці, то зійде аж у суботу ввечері. А як розіп'яли Христа – дні поменшали. Тільки царські ворота в церкві стоять навстіж відкритими сім днів...».

Величний, світлий день прийшов до нас із Нового Завіту, а слово «Пасха» походить від назви старозавітного свята, яке відзначали іудеї у пам'ять про

звільнення від єгипетського рабства.

За біблійними переказами, Ісус Христос воскрес рано-вранці, і це Воскресіння супроводжувалось сильним землетрусом: то ангел віддалив камінь від дверей Гробу Господнього.

Тож радіймо весні, радіймо Воскресінню Христовому, ставаймо щасливішими та добрішими до своїх ближніх.

Смачної вам паски!

Христос воскрес! Воістину воскрес! (І.П.-К.)



РАКЕТНІ ВІЙНИ

Ця унікальна Великодня традиція існує в острівному грецькому селі Вронтадос. Бере вона свій початок з дня, коли жителі хотіли за допомогою феєрверків відлякати турецьку армію. Інша версія стверджує, що грецькі моряки зустріли китайського торговця, який показав їм феєрверки, а моряки повернулися додому з феєрверками якраз на Великдень.

В наші дні молодь і підлітки влаштовують справжню вогняну битву на Великдень, подивитися на яку на острів приїжджає безліч туристів.

310 років з дня прийняття Конституції Пилипа Орлика

Що спонукало мене написати про Пилипа Орлика? По-перше, що в квітні буде відзначатися 310 років з дня прийняття Конституції Пилипа Орлика. По-друге, Пилип Орлик тривалий час жив у Молдові та Валахії, а помер у Ясах. По-третє, Пилип Орлик та його Конституція менш відомі нашим читачам.

310 років тому гетьман Пилип Орлик підписав документ «Договір та Встановлення прав і вольностей Війська Запорозького та всього вільного народу Малоросійського між Ясновельможним гетьманом Пилипом Орликом та між Генеральною старшиною, полковниками, а також названим Військом Запорозьким, що за давнім звичаєм і за військовими правилами схвалені обома сторонами вільним голосуванням і скріплені найяснішим гетьманом урочистою присягою». Документ, написаний латиною і староукраїнською мовами, був схвалений на зборах козацтва 5 квітня 1710 року біля містечка Тягина на правому березі річки Дністер (турецька назва – Бендери; нині – це територія Молдови) та побачив світ на 77 років раніше за Конституцію США (з незначними поправками вона чинна і сьогодні), і на 81 рік раніше за польську (в Європі ж «першою офіційною конституцією» вважається саме Конституція Польщі 1791 року).

Сучасна, поширена назва «Конституція», походить від дослівного перекладу латинської назви оригінального документу: *Pacta et Constitutiones legum libertatumque exercitus zaporoviensis* (Пакти і Конституції прав і вольностей Війська Запорозького).

Історики мають різні думки щодо того, вважати цей документ за Конституцію у сучасному розумінні цього слова чи прогресивним політико-філософським та правовим твором, який випередив свій час.

Далі я представлю декілька цікавих фактів стосовно Конституції та її автора:

– Конституція, чинності не набула, оскільки була написана в умовах вигнання, була ухвалена представниками лише частини українського козацтва, урядом в екзилі, з яким ніхто із «сильних світу цього» не мав намірів серйозно контактувати;

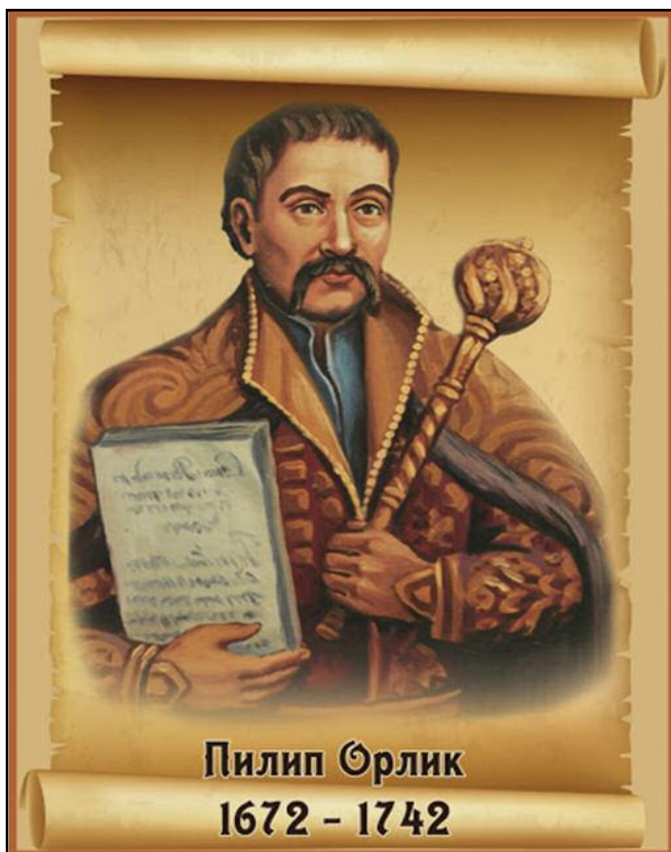
– Документ зберігається староруською мовою в Москві та латиною у Швеції;

– Україномовний оригінал Конституції, а

також оригінальний підтверджувальний диплом Карла XII на обрання Пилипа Орлика гетьманом, було віднайдено у Російському державному архіві давніх актів співробітниками Центрального державного історичного архіву України, м. Київ у жовтні 2008 року;

– Текст Конституції був підготовлений до видання і опублікований у жовтні 2010 року в часописі «Архіву України», № 3-4;

– Латиномовна копія XVIII століття зберігається в Національному архіві Швеції



(«Справи Козаччини»). До архіву документ потрапив після розкопок на сільськогосподарських угіддях. Його знайшли у глиняному горщику, згорнутим у сувій. На думку шведських учених, документ переписав Пилип Орлик для вручення дипломатам європейських держав. Його готували для транспортування, але через певні обставини його закопали;

– Складається з преамбули та 16 статей;

– Документ був прийнятий під час обрання Пилипа Орлика на високий пост гетьмана після смерті Мазепи;

– Конституція 1710 року була покликана гармонійно поєднати інтереси гетьмана, старшини й козацтва. Преамбула містила огляд історії козацтва як виразника прагнень усього українського народу до свободи;

– Конституція передбачала вільну і незалежну державу, засновану на праві народу на самовизначення, де відчутні ліберально-демократичні традиції;

– У документі були засади відповідальності чиновників за розтрату держмайна, незалежність судової гілки влади, розмежування обов'язків гетьмана і Генеральної Ради. Це був цілком новаторський підхід в організації державної влади;

Дещо про автора Першої Конституції:

– Автор важливого в історії України політичного документу народився не в Україні й помер за її межами;

– Пилип Орлик народився 21 (31) жовтня 1672 р. у Кусуті Ошмянського повіту Віленського воєводства (Косут тепер Ошмянського району Гродненської області держави Республіка Білорусь) та помер 24 квітня (4 травня) 1742 р. в м. Яси, Румунія;

– Походить із чеського баронського роду Орликів, одна гілка якого ще за часів гуситських воєн XV ст. виїхала до Польського королівства, а згодом осіла в Західній Білорусі.

– Навчався в єзуїтському колегіумі у Вільні, а також у Києво-Могилянській колегії, яку закінчив у 1694 р. на відмінно. Під час навчання проявив талант ораторства й поезії, цікавився філософією і літературою;

– Окрім української мови, вільно володів польською, болгарською, арабською, шведською, німецькою, латинською та церковнослов'янською.

– Пилип Орлик залишив після себе багато листів і великий рукописний «Діаріуш подорожній». Писав польською мовою зі вставками окремих слів, виразів і речень латинською мовою. Видав поетичні книжки: «Прогностик щасливий», приурочений полковнику Данилу Апостолу (1693); «Алکید Руський», присвячений Івану Мазепі, і на честь полковника Івана Обидовського «Гіппомен сарматський»;

◆ Стаття була підготовлена на основі інформацій, отриманих з Інтернету, і книги Теофіла Рендюка «Пилип Орлик: молдовські та румунські шляхи».

(Далі буде)

Віктор ГРИГОРЧУК,
голова Яської філії Сур

Культурно-просвітницький часопис Союзу українців Румунії

РЕДАКЦІЯ: Головний редактор – **Іван КОВАЧ**

Редактори – **Ірина ПЕТРЕЦЬКА-КОВАЧ** та **Роман ПЕТРАШУК**

Комп'ютерний набір – **Ірина ПЕТРЕЦЬКА-КОВАЧ**

Техноредагування – **Роман ПЕТРАШУК**

Друкарня «RCR PRINT» Бухарест, Румунія; **ISSN 1223-8988** Adresa redacției:

Uniunea Ucrainenilor din România, str. Radu Popescu nr. 15,

Sector 1, București, ROMÂNIA, Tel. 0212220748, 0212220753, Fax 0212220737

E-mail: uur.vilneslovo@gmail.com/ Адреса сайту СУР: www.uur.ro

**Наклад фінансований
Союзом українців Румунії**

ЗАСТЕРЕЖЕННЯ

- За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори підписаних матеріалів.
- Редакція може не поділяти точки зору авторів.
- Надіслані до редакції матеріали не рецензуються і не повертаються.
- Редакція залишає за собою право скорочувати і редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту.
- З юридичної точки зору за зміст матеріалів відповідають їх автори.